

Studij:	Preddiplomski studij hrvatskoga jezika i književnosti (dvopredmetni)				Godina studija:	1.
Šifra kolegija:	Naziv kolegija:				ECTS	Semestar
	Hrvatski jezik u srednjem vijeku (seminar)				2	II.
Akademski godina:	2021./22.	Jezik izvođenja:	hrvatski	Status kolegija:	obvezni	
Preduvjet upisa:	odslušan staroslavenski jezik					
Nositelj:	prof. dr. sc. Gordana Čupković					
Organizacija nastave:	seminari 30 (A+B)					
Praćenje uspješnosti izvedbe nastave:	Studentske ankete					
Osiguranje kvalitete izvedbe nastave:	Izješće o izvedenoj nastavi					
Termin i mjesto održavanja nastave:	petkom, 16-17 (A), 17-18 (B), dvorana 232					

Cilj kolegija:	Studenti upoznaju problematiku trojezičnih i tropisamskih početaka nacionalne pismenosti te specifičnost jezičnih i civilizacijskih kontakata u ranome dobu hrvatske kulture. Očekuje se da studenti svladaju čitanje ustavne glagoljice te se osposobe za filološku analizu tekstova pisanih različitim pismima i jezicima. Cilj kolegija je osposobiti studente za prepoznavanje i rješavanje jezičnofiloloških pitanja te za samostalno iščitavanje, kontekstualizaciju i posredovanje pisanih spomenika i arhivske građe.
Sadržaj predmeta po cjelinama:	Počeci i latinski korpus. Hrvatski latinični korpus. Uvod. Latinske knjige i počeci pismenosti. Tropismenost i trojezičnost. Latinska epigrafika. Srednjovjekovna latinica. Prvi hrvatski latinični tekstovi. Glagoljski korpus Hrvatska glagoljica (grafomorfološka obilježja i paleografski pregled razdoblja glagoljske pismenosti). Transkripcija i transliteracija. Uvod u kodikologiju. Misali i brevijari. Slavenska epigrafika. Inkunabule. Hrvatski ćirilični korpus Ćirilica. Granična područja glagoljice i ćirilice. Prožimanja glagoljice i ćirilice. Hrvatska ćirilica (grafomorfologija i tipovi). Hrvatski ćirilični tekstovi. Kontrastivna staroslavensko-starohrvatska gramatika

	Književna norma, jezični sustavi i stilovi. Kontrastivna staroslavensko-starohrvatska: fonologija, morfologija I (deklinacija), morfologija II (konjugacija), sintaksa, semantika.

Izvođenje sadržaja kolegija po tjednima:

4. 3.

Tropismenost i trojezičnost hrvatskoga srednjovjekovlja. Uvod u seminar.

d.r. 1: prepisati glagoljicom dva puta bilo koja 3 retka teksta Dabarskoga brevijara (SI: 227) i bilo koja dva retka teksta Bečkih listića (SI: 228)

11. 3.

Osnove glagoljske paleografije.

d.r. 2: studenti A – K: transliterirati glagoljicom i prevesti na hrvatski standardni jezik bilo koja tri retka teksta "Stvaranje svijeta" (SI: 240-241) i transliterirati latinicom bilo koja tri retka teksta iz Hrvojeva misala (SI: 236-239); studenti L – Ž: transliterirati glagoljicom i prevesti na hrvatski standardni jezik bilo koja tri retka teksta "Homilije Ivana Zlatoustoga" (SI: 102) i transliterirati latinicom bilo koja tri retka teksta iz Regule sv. Benedikta (SI: 245-246). Pri transliteraciji i prijevodu koristiti *Mali staroslavensko-hrvatski rječnik*.

18. 3.

Hrvatska glagoljica (pregled razvojnih oblika).

d. r. 3: Studenti A – K: transliterirati i prevesti na hrvatski standardni jezik bilo koja 3 retka iz Pariškog zbornika (SI: 253-257); studenti L – Ž: transliterirati i prevesti na hrvatski standardni jezik bilo koja 3 retka iz Prvotiska (SI: 273-274). Pri transliteraciji obvezno obilježiti stranicu ili stupac i brojeve redaka po faksimilu.

25. 3.

Pariška pjesmarica.

d.r. 4: Transliterirati bilo koja 3 retka, prevesti ih na hrvatski standardni jezik i izraditi fonološku analizu transliteriranog odlomka, rječnik nepoznatih riječi, rječnik oblika i etimološki rječnik. Pri transliteraciji obvezno obilježiti stupac i brojeve redaka po faksimilu. Odlomci: studenti A – F: Dabarski brevijar (SI: 227); studenti G – K: Ilirico 4 (SI: 231); studenti L – P: Prvi vrbnički brevijar (SI: 234); studenti R – Ž: Londonski odlomak brevijara (SI: 232). Za etimološki rječnik koristiti se rječnicima: A. Gluhak, *Hrvatski etimološki rječnik* ili P. Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika I-III*.

1.4.

Fonologija. *Bašćanska ploča*.

d.r. 5: Transliteracija odabranog odlomka (odlomak treba zatražiti nakon prihvaćena 4 domaća, javiti se na: hjsv2022@gmail.com). Prilikom predaje domaćega obvezno je predati i odlomak.

8. 4.

Morfologija I. Zapis popa Martinca

22. 4.

Morfologija II. Sintaksa

Dodatni sat: **Vježbe transliteracije** (rad u manjim grupama, raspored naknadno)

29. 4.

Kolokvij I: Transliteracija glagoljičnoga teksta

d. r. 6: prepisati ćirilicom 1 redak teksta Povaljske listine (SI: 298) i prepisati glagoljicom 3 retka teksta iz: Hvalova zbornika (SI: 200-201, studenti A – F); Traktata Crnorisca Hrabra (SI:

166, studenti G – K); Traktata Crnorisca Hrabra (SI: 167, studenti L – P); Traktata Crnorisca Hrabra (SI: 168, studenti R – Ž).

6. 5.

Hrvatska ćirilica. Povaljski prag. Povaljska listina.

d.r. 7: Studenti A – F: jezična analiza odlomka iz Poljičkoga statuta (SI: 300-303); studenti G – K: jezična analiza odlomka iz Regule sv. Benedikta (SI: 247); studenti L – P: jezična analiza odabranih pet redaka iz Stvaranja svijeta (SI: 240); studenti R – Ž: jezična analiza odabranih pet redaka iz Stvaranja svijeta (SI: 241).

13. 5.

Šibenska molitva. Red i zakon.

20. 5.

Rukopisni misali i brevijari. Inkunabule.

d.r. 9: Jezična analiza odabranoga odlomka iz misala (odlomci nakon prihvaćenih 7 domaćih na: hjsv2022@gmail.com). Prilikom predaje domaćega obvezno je predati i odlomak.

27. 5.

Epigrafika

1. 6.

Vježbe prevođenja (rad u grupama)

Ispravak I. kolokvija

8. 6.

Kolokvij II: Jezična analiza

Napomene uz domaće radove: Datum uz domaći jest datum kad je domaći zadan; predaje se sljedeći tjedan isključivo na početku nastave. Studenti ne smiju pisati domaće za trajanja nastave, a preporuča se i da izbjegavaju kolektivno pisanje domaćih u čitaonici. Napominjem studentima da ne dijele svoje domaće društvenim mrežama (posebno se to odnosi na domaće u kojima svaki student zadužuje vlastiti odlomak) jer se u slučajevima predaje tuđih domaćih sankcioniraju i onaj tko je poslao tuđi domaći i onaj čiji je domaći ukraden.

Literatura	Obvezna:	Stjepan Damjanović, <i>Slovo iskona</i> , staroslavenska/starohrvatska čitanka, drugo, dopunjeno izdanje, Matica hrvatska, Zagreb, 2004, cjelina V: Ćirilometodsko naslijeđe u hrvatskom srednjem vijeku, str. 203-307. <i>Mali staroslavensko-hrvatski rječnik</i> . Ur. S. Damjanović i dr. Matica hrvatska, Zagreb, 2009. Gordana Čupković, <i>Fonologija, Morfologija I, Morfologija II</i> . (skripta)
	Dopunska:	Mladen Bošnjak, <i>Slavenska inkunabulistika</i> , Zagreb, 1970.

Srjepan Damjanović, *Tragom jezika hrvatskih glagoljaša*, Zagreb, 1984.

Branko Fučić, "Hrvatski glagoljski i ćirilčki natpisi", u: *Hrvatska i Europa I*, Zagreb, 1997, str. 259-283.

Gadžijeva, Sofija, Ana Kovačević, Milan Mihaljević, Sandra Požar, Johannes Reinhart, Marinka Šimić, Jasna Vince. 2014. *Hrvatski crkvenoslavenski jezik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, Staroslavenski institut.

Eduard Hercigonja, *Tropismena i trojezična kultura hrvatskoga srednjovjekovlja*, Matica hrvatska, Zagreb, 2006.

Radoslav Katičić, *Litterarum studia*, Matica hrvatska, Zagreb, 2007.

Boris Kuzmić, "Jezik hrvatskih srednjovjekovnih pravnih spomenika", u: *Povijest hrvatskoga jezika. 1. knjiga: srednji vijek*, Croatica, Zagreb, 2009, str. 405–454.

Josip Lisac, "Hrvatska narječja u srednjem vijeku", u: *Povijest hrvatskoga jezika. 1. knjiga: srednji vijek*, Croatica, Zagreb, 2009, str. 261–280.

Dragica Malić, *Jezik najstarije hrvatske pjesmarice*, Zagreb, 1972.

Dragica Malić, "Latinički tekstovi hrvatskoga srednjovjekovlja na narodnom jeziku", u: *Hrvatska i europa II: Srednji vijek i renesansa*, Zagreb, 2000, str. 299-319.

Milan Mihaljević, "Hrvatski crkvenoslavenski jezik", u: *Povijest hrvatskoga jezika. 1. knjiga: srednji vijek*, Croatica, Zagreb, 2009, str. 283–347.

Nazor, Anica, "Prožimanje glagoljice i ćirilice na hrvatskom prostoru", u: *Hrvatska i europa II: Srednji vijek i renesansa*, Zagreb, 2000, str. 289-297.

Ivanka Petrović, "Prvi susreti Hrvata s ćirilometodskim izvorištem srednjovjekovne kulture", *Slovo*, 38, 1988, str. 5–52.

Povijest hrvatskoga jezika. 1. knjiga: srednji vijek, Croatica, Zagreb, 2009. (e-izdanje na: www.croatica.hr). Poglavlja: Mateo Žagar, "Hrvatska pisma u srednjem vijeku", str. 107–217, Stjepan Damjanović, "Staroslavenski i starohrvatski u hrvatskim srednjovjekovnim tekstovima", str. 351–401, Stjepan Damjanović, Boris Kuzmić, Milan Mihaljević, Mateo Žagar: "Antologija hrvatskih srednjovjekovnih djela", str. 457–540.

Josip Leonard Tandarić, *Hrvatskoglagojska liturgijska književnost*, Zagreb, 1993.

Mateo Žagar, *Kako je tkan tekst Bašćanske ploče*, Zagreb, 1997.

Mateo Žagar, *Uvod u glagoljsku paleografiju I (X. i XI. st.)*, Zagreb, 2013.

Mrežni izvor	Portal Glagoljica.hr (https://glagoljica.hr/)
Pripremni materijali:	fotokopije faksimila i pismeni zadatci dobivaju se na nastavi

Napomene uz literaturu:

Čitanka *Slovo iskona* (bilo koje izdanje) obvezno je nastavno pomagalo. Svaki student, ukoliko nema vlastitu čitanku, obvezan ju je zadužiti u Slavističkoj knjižnici (može se zadužiti za čitav semestar). Kako se radi na fotografijama izvornih tekstova (faksimilima), fotokopirani primjerci čitanke nisu upotrebljivi. Na seminarskoj nastavi **svaki student treba imati svoju čitanku**. Student bez čitanke nije u mogućnosti sudjelovati u seminarskoj nastavi te stoga ne može biti zaveden u evidenciju seminarskog sata. Studentima koji imaju prvo izdanje čitanke preporuča se da iz drugoga ili trećega izdanja kopiraju cjelinu III: Izvod iz staroslavenske gramatike, str. 123-140 i da usklade paginaciju (zadatci za domaće radove dani su po stranicama iz drugoga izdanja).

Način izvođenja predmeta, obveze studenata i ocjenjivanje:

Studenti su obvezni predati domaći rad **svaki tjedan**. Neće se prihvaćati domaći radovi koji su identični, bilo zbog prepisivanja bilo zbog kolektivnoga autorstva, i koji su ocijenjeni negativno. Neprihvaćeni domaći rad student je dužan izraditi ponovo. Bez prihvaćenih domaćih radova student nije osposobljen za pristupanje kolokvijima i ispitu. Za pristupanje kolokviju treba imati prihvaćene **sve** domaće radove iz perioda prije svakog kolokvija. Domaći rad služi tome da student postupnim samostalnim radom na temelju posredovane literature ovlada zakonitostima drugoga jezika i drugih pisama te da pravodobno uočava i rješava nejasnoće i druge probleme u usvajanju građe.

Ispit je pismeni i sastoji se iz gradiva dvaju kolokvija. Ukoliko je student u tijeku semestra položio jedan kolokvij ili nijedan, nepoloženo gradivo može polagati u vrijeme ispitnih rokova (uz uvjet da je prethodno izvršio sve nastavne obveze).

Zaključnu ocjenu čini prosjek ocjena iz: transliteracije, jezične analize i domaćeg rada (jedna ocjena koja je prosjek ocjena svih domaćih).

Studenti koji ponovno upisuju kolegij obvezni su **u prva dva tjedna nastave zadužiti odlomak** koji će kao svoju seminarsku obvezu tijekom semestra transliterirati i analizirati. Prihvaćenu transliteraciju zaduženoga odlomka treba imati najkasnije tjedan dana prije pristupanja kolokviju iz transliteracije. Prihvaćenu jezičnu analizu odabranoga odlomka treba imati najkasnije tjedan dana prije pristupanja kolokviju iz jezične analize. Studenti su obvezni polagati **oba kolokvija** u navedenim terminima, pod uvjetom da su prethodno izvršili seminarsku obvezu.

Formiranje ocjene:

- 50 – 65 % : dovoljan (2)
 66 – 79%: dobar (3)
 80 – 90%: vrlo dobar (4)
 91 – 100%: odličan (5)

Nastavne metode :						
Predavanja, diskusija, usmene vježbe (transkripcija i čitanje), pismene vježbe (transliteracija, paleografska i jezična analiza, uvod u kritičke znanstvene metode: atribucija datacija, restitucija).						
Izračun ECTS bodova						
<i>NAPOMENA: Prosječno radno opterećenje studenta/ice za stjecanje 1 ECTS boda = 25 - 30 sati (1 sat = 60 minuta)</i>						
Raspodjela ECTS bodova:	Pohađanje nastave	0,4	Kolokvij I	0,7	Pismeni ispit	
	Domaće zadaće	0,4	Kolokvij II	0,5	Usmeni ispit	

Ishodi učenja	Nakon položenog ispita student će moći: -objasniti kontekst početaka hrvatske pismenosti i razlikovati tekstovnu (i drugu) spomeničku građu s obzirom na utjecaje civilizacijskih krugova - identificirati strukturne razlike te povezivati strukture i svojstva slavenskih pisama -identificirati probleme zapisivanja hrvatskoga jezika latinicom -identificirati probleme posredovanja teksta iz starijih razdoblja pismenosti suvremenome čitatelju - rješavati tekstološke probleme i predlagati čitanje teksta iz starijih razdoblja pismenosti -članiti gramatičke kategorije s obzirom na dijakronijske promjene -razlikovati tipove rječnika i njihove specifičnosti -navesti i u tekstu prepoznati strukturne elemente različitih jezičnih sustava (staroslavenskoga i starohrvatskoga) -u pojedinačnom tekstu procijeniti omjer zastupljenosti elemenata različitih jezičnih sustava -kritički pristupati tekstu i kontekstu njegova nastanka -prepoznavati elemente strukture i kompozicije teksta, identificirati ključne riječi i retorička sredstva -razlikovati tipove specifičnih diskursa i procjenjivati učinkovitost govornih strategija

Primjer domaćeg rada	Ishod učenja koji se provjerava
d.r.4. (vidi raspored po tjednima)	- rješavati tekstološke probleme i predlagati čitanje teksta iz starijih razdoblja pismenosti -članiti gramatičke kategorije s obzirom na dijakronijske promjene -razlikovati tipove rječnika i njihove specifičnosti
Primjer kolokvija I	Ishod učenja koji se provjerava
transliterirati odabrani odlomak ustavne glagoljice (npr. odlomak iz <i>Misala po zakonu rimskoga dvora</i> , 1483.)	-identificirati probleme posredovanja srednjovjekovnoga teksta suvremenome čitatelju, rješavati

	tekstološke probleme i predlagati čitanje
Primjer kolokvija II	Ishod učenja koji se provjerava
odlomak teksta (npr. iz Bašćanske ploče) Koji je prevladavajući jezik odlomka i koje jezične osobine na to upućuju?	-navesti i u tekstu prepoznati strukturne elemente različitih jezičnih sustava (staroslavenskoga i starohrvatskoga) -u pojedinačnom tekstu procijeniti omjer zastupljenosti elemenata različitih jezičnih sustava

Konzultacije	
dan u tjednu	vrijeme održavanja
petak	prije i nakon nastave
Kontakt informacije	
gcupkov@unizd.hr	

Ispitni rokovi*	
ljetni	15. lipnja u 8 sati (dvorana 232) 29. lipnja u 8 sati (dvorana 232)
jesenski	7. rujna u 8 sati (dvorana 232) 21. rujna u 8 sati (dvorana 232)

*Napomena: moguće izmjene ovisno o drugim obvezama nastavnice i studenata te o raspoloživosti dvorane .